

της αναγνώσεως ἀναγκαῖον κρίνω νὰ προστεθῇ μετὰ τὸ *inter* καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ἀκόμη *sim*, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ λόγος ἤθελεν ἀναγινώσκεσθαι πλήρως *sidera cur inter sim*· οὐδὲ ἤθελε, νομίζω, φέρεαι δυσχεραίναν τινα εἰς τὸ μέτρον ἢ προσθήκη αὐτῇ, ὥσάν ὅπου τοῦ ῥήματος ἢ κατὰληξίς *im* κατ' ἄλλα τοιαῦτα εἰς τὴν λατινικὴν ποίησιν, ἐκθλίβεται ἢ ἀποσιωπᾶται πρὸ τῆς ἀρχομένης ἀπὸ φωνήεντος λέξεως *utinam*.

στ. 92.

Ἀγχορος Ἡριδανοῦ λάμποι ἂν ἱερίων.

Ὁ στίχος οὗτος εἰς ἀπάσας τοῦ Κατούλλου τὰς ἐκδόσεις ἀναγινώσκεται.

Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion

ἦτοι — ἅς λάμπη ὁ πλησίον τοῦ ὑδροχόου εὐρισκόμενος ἱερίων.

Ἀλλὰ πῶς δυνατόν νὰ λέγεται ὁ ἱερίων *Proximus* (πλησιόχωρος) τοῦ ὑδροχόου πολὺ μακρὰν τούτου ἀπέχων καὶ εἰς τὸ νότιον τοῦ οὐρανοῦ κείμενος ἡμισφαίριον; Εἰς τῶν κατὰ τὴν *IE'* ἐκατονταετηρίδα μετὰναστευσάντων εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁμογενῶν μας Μιχαὴλ ὁ Μάρουλλος, ὁ καὶ τὰς ῥωμαϊκὰς ἐκεῖ Μούσας θεραπεύσας φιλοτίμως, συμβιβασμὸν τινα ἀποπειρώμενος τῆς εἰς τὸν στίχον δηλουμένης ταύτης τῶν δύο ἀστέρων γειτνιασεως, ἀνεγίνωσκεν αὐτὸν

Proximus Arcturus fulgeat Erigone,

εἰσάγων, δηλονότι, ἀντὶ μὲν τοῦ ἱερίων τὸν Ἀρκτουῖον, ἀντὶ δὲ τοῦ ὑδροχόου τὴν Ἡριγόνην, καθὼς οἱ δύο οὗτοι ἀστέρες μετὰ τὸν ἐκτοπισμὸν τοῦ πλόκαμου ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖον οὗτος κατεῖχεν, ἤθελεν εὐρεθῇ δῆθεν εἰς ἕμειον γειτνιάσιν· καὶ τὴν διόρθωσιν ταύτην τοῦ Μάρουλλου βλέπω ὅτι παρεδέχθη καὶ ὁ Σαλβίνιος ἐκφράσας τὸν στίχον

Ἀρκτουῖος λάμποι ἔγγιον Ἡριγόνης·

ἀλλ' ἕτεροι ἐξεναντίας ἀνέγνωσαν μετὰ τοῦ Γροτίου

Proximus Erigone fulgeat Oarion,

ὑποθέτοντες τὸν πλόκαμον οἷον λέγοντα ὅτι εἰς τὸν αὐτὸς κατεῖχε τόπον ἐν τῷ οὐρανῷ πλησίον τῆς Ἡριγόνης, ἦτοι τοῦ ἀστροθετήματος τῆς Παρθένου, ἡδύνατο μετατεθεῖς νὰ λάμπη ὁ ἱερίων· ὅμως ἐάν ὁ στίχος ἐμπεριέχῃ σφάλμα, καὶ ἐμπεριέχει ἀδυστάκτως, τὸ σφάλμα τοῦτο κεῖται βεβαίως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἀστερισμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἀγχιτάρμων λέγεται ὁ ἱερίων· διότι, ὡς παρατηρήθη ἀνωτέρω, ὁ ἱερίων πολλὰ μακρὰν ἀπέχων τοῦ ὑδροχόου, καθὼς εἰς τὸ νότιον κείμενος ἡμισφαίριον, ἀτόπως ἤθελεν ὀνομάζεσθαι γείτων ἐκείνου καὶ πλησιόχωρος, καὶ ὅθεν ἐξανάγκης μένει ἄλλος τις νὰ ᾔῃαι ὁ ἀστήρ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀληθῶς ἤθελε συμπλησιάζει ὁ ἱερίων,

κατὰ πιθανώτατον λόγον ὁ ἀστήρ οὗτος ἄλλος δὲν δύναται νὰ ᾔῃαι πλὴν ὁ Ἡριδανός (*Eridanus fluvius*), ὅστις κεῖται ἀμέσως *proximus* πλησιέστατος τοῦ ἱερίωνος ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους· ὅθεν συμφωνότατα τῆς ἀστρονομικῆς ταύτης ἀληθείας ὁ τελευταῖος τοῦ Κατούλλου ποιήματος στίχος ἤθελεν ἀναγινώσκεσθαι ἐγγύς τοῦ βεβαίου

Proximus Eridani fulgeret Oarion

Ἀγχορος Ἡριδανοῦ λάμποι ἂν ἱερίων

ἦτοι, λέγει ὁ πλόκαμος τελευταῖων τὸν λόγον, « τίς ἢ χρεῖα τῆς ἐμῆς ἐν τῷ οὐρανῷ μαρμαρυγῆς; ἄμποτε ἤμην, ὡς καὶ τὸ πρότερον, βασιλικὸς πλόκαμος, ἀντ' ἐμοῦ δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν ἤθελε λάμπη ἄλλος καὶ ὑπεράλλος ὁ πλησιέστατος κείμενος τοῦ Ἡριδανοῦ φαινότατος τῶν ἀστέρων ἱερίων. » Εἶχα ἤδη γραμμένην τὴν σημείωσιν ταύτην ὅταν ἐκ τύχης ἐξάνοιξα ὅτι τὴν αὐτὴν ἀνάγνωσιν *Eridani* εἶχα προβάλλῃ ἄλλοτε καὶ Λούζας ὁ νεώτερος ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ οὗτος λόγων ἀρμώμενος πιθανώτατα.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς ἐν Παρισίοις.

Ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως ὑπάρχει Σχολὴ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ὅπου πρὸς τοὺς ἄλλους διδάσκεται καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικὴ. Τῆς ἑδρας ταύτης θεμελιωτῆς ὑπῆρξε κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος ὁ *Villoison*, οὗ τινος τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐρεῦνας οὐδεὶς τῶν περὶ τὴν νεωτέραν ἡμῶν ἱστορίαν ἀσχολουμένων ἀγνοεῖ. Ὁ πολυμαθὴς οὗτος Γάλλος ἔλθων εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ « μεταβαίνων, ὡς λέγει ἄλλος πολυμαθὴς αὐτοῦ διάδοχος, περὶ τῆς διδασκαλίας οὗτινος θέλομεν ὁμιλήσει μετὰ μικρὸν (1), μεταβαίνων ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον πρὸς ἀναζήτησιν χειρογράφων, ἐξωκειώθη μετὰ πολλῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, καὶ μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησεν ὅτι εἶχον πολὺ πλεονάζον παιδεῖαν ἢ ὅσον ὑπετίθετο ἐν τῇ Δύσει, ἀφ' οὗ χρόνου ἡ ψευδὴς τοῦ Ἑράσμου προφορὰ, γενομένη δεκτὴ ἐν τοῖς πανεπιστημίσι, ἀνήγειρε φραγμὸν μετὰ τὸ Ἑλλάδος καὶ Ἑσπερίας. Καὶ νὰ μὲν δὲν εὗρε τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα ἅπια ἐζήτει, ἀλλ' ἐνόησεν ὅτι ἡ ζῶσα γλῶσσα καὶ αἱ παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων ἦσαν τὸ κάλλιστον τῶν ὑπομνημάτων τῆς ἀρχαιότητος,

(1) Bibliothèque impériale. — Grec moderne. — Cours de M. Brunet de Presle (de l'Institut). Λόγος ἐναρκτήριος, ἐπιγραφόμενος, M. Hase, et les savants grecs émigrés à Paris sous le premier empire et sous la restauration. "Opz Revue des cours littéraires τῆς 15 Ἀπριλίου 1863, ἀρ. 20.

καὶ ὅτι τὰ ἔχνη ταύτης μέχρις ἡμῶν ἔπρεπε νὰ ἐξερευνηθῶσι διὰ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας. »

Αἱ εὐσυνειδήτοι αὐταὶ ἐρευνᾶν ἀνέδειξαν τὸν Vil-loison, προστίθουν ὁ K. de Presle, « ἐνθερμον συνήγορον τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διὰ τε τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς. . . . Αὐτὸ προστέθη εἰς τὴν Σχολὴν τῶν ὀμιλουμένων ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ ἔδρα τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς· ἀλλ' ἡ διάκρισις αὕτη δὲν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ὠφελείας τῆς γλώσσης ταύτης ἰδέαν τοῦ Vil-loison· διότι, κατὰ τε αὐτὸν καὶ τοὺς πλείους τῶν Ἑλλήνων, οὔτε δυνατόν οὔτε πρέπον ἦτο νὰ διχοτομηθῇ εἰς ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν ἡ ἐλληνική. Τοιαύτη τις διαίρεσις κατὰ τίνα χρονικὴν περίοδον ἔπρεπε νὰ τεθῇ; Πλησίον γλώσσης κανονιζομένης ὑπὸ ἀριστουργημάτων, ζῇ πάντοτε καὶ ἑτέρα, ἡ οἰκιακὴ, ἀπομακρυνομένη ἐκείνης προϊόντος τοῦ χρόνου, πλέον μάλιστα ἢ ἑλαττον κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς κοινῆς παιδείας. Ἀπὸ τῆς 16. ἑκατονταετηρίδος ὁ μὲν λαὸς τῆς Ἑλλάδος ὠμίλει ἐν γένει γλώσσῃ οὐχὶ πολὺ διάφορον τῆς καθ' ἡμᾶς, οἱ δὲ ἐγκριτώτεροι ἠγωνίζοντο νὰ περισώσωσι τὴν χρῆσιν τῆς ἀρχαίας, ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦλάχιστον. Καὶ τοῦτο ἐγένετο μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μετ' αὐτὴν δὲ ὑπὸ τῶν κληρικῶν, οἵτινες, προϊστάμενοι τῶν ἄλλων, ἐφρόντιζον νὰ μὴ δικοπη ἡ παράδοσις· τὸ Εὐαγγέλιον, αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι, αἱ ὁμιλίαι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου, ἰδοὺ τὰ παραδείγματα ἅτινα ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μιμηθῶσι γράφοντες. Ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς σχολείοις ἐδιδάσκοντο μόνως τῆς γραμματικῆς τοῦ Λασκάρως καὶ τοῦ Γαζῆ αἱ ἀρχαί, ὥστε ὑπῆρχον δύο γλώσσαι, ἡ μὲν γραφομένη, ἡ δὲ λαλουμένη, ἡ μὲν τῶν λογίων, ἡ δὲ τῶν πολλῶν· περὶ ταύτης ὁμοῦς οὐ μόνον οὐδὲς ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς ἐσπούδαζον νὰ κρύψωσι πρὸς τοὺς ξένους. Ἄλλοι δὲ πάλιν Ἕλληνες, ἐκ τῶν πλέον πεπαιδευμένων, ἐφρόνουν ὅτι ἔπρεπε νὰ παραδεχθῶσι τὸ ἔργον τοῦ χρόνου, καθόσον ὁ λαὸς, ὅπως καὶ τὰ βρέφη, ἔχει ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτοῦ ἐμφυτὸν τινα ἀλλὰ λογικὴν ὁρμήν, φέρουσιν αὐτὸν εἰς διάπλασιν γλώσσης ἀπλουστεράς ἅμα δὲ καὶ κανονικωτέρας τοῦ συνόλου ἐκείνου τῶν ἰδιωτισμῶν, οἵτινες εἶχον μὲν ἄλλοτε λόγον ὑπάρξεως, διατηρούμενοι ὁμοῦς διὰ παντὸς ὑπὸ τῆς γραμματικῆς δεσμεύουσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς διανοίας· ἐφρόνουν ὅτι ἀποκαθαιρομένη ἡ ἐλληνικὴ ἀπὸ παντὸς ξένου στοιχείου καθίσταται ἀπλὴ μὲν τὴν ὕφην, πλουσία δὲ περὶ τὰς λέξεις, ὡς ἔχουσα τὸ δικαίωμα τοῦ δανείζεσθαι παρὰ τοῦ ἀρχαίου λεξικοῦ, καὶ ἐναρμόνιος ἅμα δὲ καὶ θαυμασίη περὶ τὴν ἐρμηνείαν πάσης ἰδέας. Ἐν τούτῳ κῆται, κατ' ἐμὲ, εἰ καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ ἐ-

ρις, τὸ μέλλον τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Ὁ Vil-loison ὁμοῦς ἀνερευνῶν τὴν δημόδιον ἤθελε ν' ἀρυσθῇ ἐξ αὐτῆς φῶτα χάριν τῆς ἀρχαίας· δὲ κατώρθωσε νὰ μετατεθῇ ἡ ἔδρα εἰς τὸ Collège de France καὶ νὰ ὀνομασθῇ τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς. Πρῶτον δὲ ὅρον τῆς ἐνώσεως ταύτης ἔθετο τὴν ἀντικατάστασιν τῆς κατὰ παράδοσιν τῶν Ἑλλήνων προφορᾶς εἰς τὴν τοῦ Ἑράσμου, ἀντικατάστασιν ἣν ἐπεπόθουν μὲν οἱ πλείους τῶν Ἑλληνιστῶν, ἀπεδέχθησαν δὲ τινες αὐτῶν, ἐλπίζομεν δὲ καὶ ὅτι θὰ ἴδωμεν τέλος πάντων καθιερουμένην πρὸς μεγίστην ὠφελείαν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν. Δυστυχῶς ὁμοῦς ἀπέθανε τὸ 1805 ἔτος, τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον ἄγων τῆς ἡλικίας, πρὶν ἢ γείνη ἑναρξίς τῶν μαθημάτων αὐτοῦ. »

Τὸν K. Villoison διεδέχθη ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Hase, Γερμανὸς μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ἐγκαταβιώσας ἐν Γαλλίᾳ· διεδέχθη δὲ αὐτὸν μετὰ δέκα ἔτη, τὸ 1815, μετακομισθείσης ἐκ νέου τῆς ἔδρας εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Βιβλιοθήκην. « Ὁ Hase, λέγει ὁ K. de Presle, οὐ μόνον ἐγίνωσκεν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλληνίδος ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀρχῆς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, τὰς τε μεταβολὰς ὅσας ὑπέστη μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάθεσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, τὰς σταυροφορίας, τὰς φραγκικὰς, ἐνετικὰς καὶ τουρκικὰς κατακτήσεις, ἀλλὰ καὶ ὠμίλει αὐτὴν εὐχερῶς, εἰ καὶ ὁσάκις ἐξῆλθε τοῦ ταμείου τῶν χειρογράφων ἐξῆλθεν ἵνα ἐπισκερθῇ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ βιβλιοθήκας. . . . Τοσούτῳ δὲ καλῶς ἐγίνωσκε τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος ὥστε, ὅτε τὸ 1837 ἔτος ἐπισκέφθη κατὰ πρῶτον τὴν Πελοπόννησον, ὁ ὁδηγὸς αὐτοῦ βλέπων ὅτι προέλεγε, πρὶν ἢ φθάσῃ, τὰ ὀνόματα τῶν στενῶν τῶν ὀρέων, ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ἦτο ἐκ τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ ἀγῶνος. »

Πεντήκοντα περίπου ἔτη ἐδίδαξεν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ ὁ Hase, καὶ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα πάσας τὰς ὥρας αὐτοῦ ἀφιέρου ὁ ἀκάματος ἐκεῖνος ἐλληνιστὴς εἰς ἐρεῦνας, εἰς μελέτας καὶ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων καθηκόντων. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι ὅσῳ προσέβαινε τὴν ἡλικίαν, τόσῳ ἀνεφλέγετο ὁ πρὸς τὴν ἐλληνικὴν ἔρωσις αὐτοῦ, καὶ τόσῳ ἠύξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκροαμένων τὸ μάθημα αὐτοῦ. Ὁ K. de Presle λέγει ὅτι οὐκ ὀλίγοι ἐκ τούτων, μεταβαίνοντες εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀπένειμον ἀξίας λόγου ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων.

Τὸν Hase ἀποθάνοντα τὸ τελευταῖον ἔτος διεδέχθη αὐτὸς ὁ K. Brunet de Presle, ὃν πρὸ πολλοῦ γινώσκομεν ἐν Ἑλλάδι· ἐκ τε τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἀφορώντων κυρίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς ἐκ-

δόσεως Βυζαντινῶν τινῶν συγγραφέων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Πανδώρας ἐν ἣ κατεχωρίσθησαν ἔργα τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς καὶ εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ. Ὁ K. de Presle σπουδάζας ἐνωρὶς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἐνωρὶς καὶ ἡσχολήθη μετὰ σπανίας ἐπιμονῆς εἰς τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας, ἀναδιφῆσας πάντα σχεδὸν τὰ ἀπὸ τῆς παρακμῆς τῆς γλώσσης μέχρι τῆς σήμερον συγγράμματα, ἅτινα περισυνάγει καὶ ἀποταμιεύει ἐπιμελῶς ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτοῦ βιβλιοθήκῃ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τῷ ἔρωτι τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἀναφλέγει αὐτὸν καὶ ἡ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀγάπη, προθύμως ἀσπάζεται καὶ ὡς ἰδίους συμπολίτας περιθάλλει πάντας τοὺς ἀξίους τῆς φιλίας αὐτοῦ Ἕλληνας, τοὺς φοιτῶντας εἰς Παρίσιους. Τούτου ἕνεκα καὶ κατῴρθωσε νὰ ὁμιλῇ, εἰ καὶ οὐδέποτε ἐπεσεκέφθη χώραν ἑλληνικὴν, ὡς ἄλλος Ἕλλην, τὴν ἡμετέραν γλώσσαν. « Ἡ σημερινὴ γλώσσα, λέγει ἐν τῷ μετὰ χειρὸς λόγῳ, εἶναι ὡραία, καὶ τόσῃν ἔχω πίστιν εἰς τὸ μέλλον τῆς νέας αὐτῆς φιλολογίας, ὥστε ἐλπίζω ὅτι θέλει καταστῇ ἀξία τῆς ἡμετέρας προσοχῆς. . . . Θέλω δὲ νομίζει ὅτι κατῴρθωσά τι γενναῖον εἴποτε μετὰδῶσω καὶ εἰς ὑμᾶς τὴν ἐνθερμον ἀγάπην ἣν ἀνέκαθεν ἡσθάνεσθαι πρὸς τε τὴν γλῶσσαν ταύτην καὶ πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτήν. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ μέγας πόθος τῆς ζωῆς μου, καὶ εἰς τοῦτον ὀφείλω πολυτίμους φιλίας, εἰς ὧν τὴν συνδρομὴν πέποιθα πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου μου· ἀλλὰ καὶ εἰς τῶν πεπαιδευμένων ἑλλήνων, τῶν ἐνισχυσάντων πάντοτε τὰς ἐμὰς μελέτας, τὴν εὐμενῇ συνδρομὴν πέποιθα. . . » Ἡ σύντομος αὕτη περίοδος ἀρκεῖ νὰ ἐλκύσῃ ὅλην ἡμῶν τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν σοφὸν καθηγητὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἅμα δὲ καὶ εἰλικρινῇ φίλον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ὁ λόγος ἐξ οὗ ἐδανείσθημεν τὰς ἀνωτέρω περιγραφὰς εἶναι αὐτὸς ὃν ἀπήγγειλεν ὁ K. de Presle κατὰ τὴν ἐναρκτὴν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ λόγος οὐ μόνον ἐνδεικτικὸς τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθείας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ περιέργων εἰδήσεων περιεκτικὸς περὶ λογίων ἑλλήνων, ἀναζητησάντων ποτὲ ἐν ταῖς νεωτέραις Ἀθήναις τρόπους πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Τοῦ Κοραΐ, τοῦ Κοδρικᾶ, τοῦ Ζαλίκη, τοῦ Μάνου, τοῦ Νικολοπούλου, τοῦ Θεοχαραπούλου, τοῦ Συψώμου, τοῦ Μυλωνᾶ οἱ ἀγῶνες ἀναγράφονται μετ' ἐπαίνων. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἢ μικρὸν γινώσκωμεν περὶ τῶν δύο τελευταίων, φέρε παραθέσωμέν τινα τῶν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Γάλλου γραφέντων. « Ἄλλος τις Κωνσταντινουπολίτης, λέγει ὁ K. de Presle, ἔζησε πολλὰ ἔτη ἐν Παρίσις ἐν τῷ ναῶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἄγνωστος μὲν πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ταχέως δὲ ἱσως λησμονηθεὶς ὑπὸ τῶν λογίων, εἰς ὧν τὰ ἔργα

συνέτρεξεν ἐπωφελῶς· ἐννοῶ δὲ τὸν Σύψωμον. Ὁ K. Gail, πρὸς ὃν ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην, πρὸ πάντων διότι δὲν δυσηπίστησε περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὅτε πάντες σχεδὸν εἶχον καταλείψει αὐτήν, ἐπεδόθη καὶ εἰς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν χειρογράφων τὴν ἔρευναν. Καὶ ὠνομάσθη μὲν ἔφορος αὐτῶν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἔστερεῖτο τῆς περὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν τριβῆς, διότι δὲν ἀποκτάτῃ εὐκόλως ἡ τέχνη αὕτη. Ἐντυχὼν τῷ Συψώμῳ, προσέφερεν αὐτῷ ἄτυλον καὶ τροφὴν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ, ἀναθεὶς εἰς αὐτὸν τὴν συμπαραβολὴν τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ K. Hase, ἐκτιμῶν τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἀνδρὸς, ἀνέθετο αὐτῷ τὴν ἀντιγραφὴν ἢ τὴν συμπαραβολὴν χειρογράφων. Ἐνῶσα δὲ καὶ μία ἀκτίς τῆς ἡμέρας ἐφώτιζε τὰ γραφεῖς τῆς Βιβλιοθήκης, ὁ Σύψωμος ἔμενε ἐν αὐτῇ, ὅμοιος πρὸς τοὺς καλλιγράφους ἐκείνους τοῦ μέσου αἰῶνος, οὓς βλέπομεν παρισταμένους ἐν ταῖς γραφαῖς τινῶν χειρογράφων. Καὶ τὸ τέταρτον τῶν ὅσα ἀνέγνω ἂν ἐτήρησεν ἡ μνήμη αὐτοῦ, κατέστη βεβαίως ἄλλη πηγὴ σοφίας. Ἀρκεῖ δὲ νὰ εἰπώμεν πρὸς ἔπαινον τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι πολλάκις συνεβουλεύετο αὐτὸν ὁ K. Hase. »

Ἰδοὺ δὲ καὶ ὅσα λέγει περὶ Μυλωνᾶ.

« Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ προσθέσω ἐπὶ τέλους ὀλίγα καὶ περὶ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν ἑλλήνων ἐκείνων, ὧν τὸν ὠραῖον χαρακτήρα ἀναπολῶ μετὰ πλείστου ὅσου πόθου. Τὸν Μυλωνᾶν εἶδον ἀποθανόντα ὑπερογδοηκοντούτην πρὸ ὀλίγων ἔτων, καὶ ἀποθανόντα πάντῃ ἄπορον, ἐνῷ λαμπραὶ ὑπῆρξαν αἱ ἀρχαὶ τοῦ βίου αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ἀναλλοίωτος ἦτο ἡ γαλήνη τοῦ ἀνδρὸς, κειμένου ἐπὶ πενιχροτάτου κραδῶντος, ὅπου ἀνεγίνωσκε τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἔφερε τὸν νοῦν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν μέρους τῆς πατρίδος αὐτοῦ, δι' ἣν ἡλπίζεν εὐτυχέστερον μέλλον. Ὁ Νικόλαος Μυλωνᾶς ἐκ Κερκλληνίας ἦτο ἐκ τῶν ἰόνων ἐκείνων οἵτινες, δὲν ὑπέκυψαν μὲν εἰς τὴν τουρκικὴν δεσποτισμὸν, ἡσθάνοντο ὅμως πάσας τὰς θλίψεις καὶ πάσας τὰς ἐλπίδας τῆς κοινῆς πατρίδος. Τὸ 1798 ἔτος κατετάχθη εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ γαλλικὸν στρατὸν μετὰ τοῦ ἐνδόξως πεσόντος τὸ 1827 πρὸ τῆς Ἀκροπόλεως Βούρβαχη, τοῦ Βουλγάρου καὶ τοῦ στρατηγοῦ Λοβέρδου, τοῦ συντελέσαντος εἰς τὴν κατὰκτησιν τῆς Ἀλγερίας, καὶ μετ' ἄλλων, οἵτινες ἐδαψίλευσαν μὲν τὸ ἴδιον αἷμα ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ἔσωζον δὲ ἀκμήν τὴν μνήμην τῆς πατρίδος αὐτῶν.

» Τοῦ ὀνόματος τοῦ Μυλωνᾶ ὡς ἀνδραγαθήσαντος γίνεται μνηεὶς ἐν τῷ Βιβλίῳ τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν γαλλικῆς Μοίρας. Ἐξεστράτευσεν δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς διαγγελεὺς τοῦ στρατηγοῦ Saint-Cyr ἔχων δὲ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἔφεσιν, ἣν ἔχει ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁ στρατιώτης καὶ ὁ ἔμπορος, ἐν-

κσχολεῖτο μεταξὺ τῶν μαχῶν καὶ εἰς μελέτας ἀναγινώσκω ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἐν Ἑνετίᾳ τυπωθείσης Γεωγραφίας τοῦ Μελετίου, ὅτι εἰργάσθη οὐ μικρὸν περὶ τὴν ἐκδοσιν αὐτῆς. Προέτρεψε δὲ καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ Νικ. Θησεά νὰ δημοσιεύσῃ ἐν Φλωρεντίᾳ τὴν ὑπὸ Θεοδ. Γαζῆ ἑλληνικὴν περὶ ἀφῶν τῆς Ἰλιάδος. Μετὰ ταῦτα λαβὼν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατιωτικῶν ὑπουργοῦ ἀπέθετο ἐπὶ τινὰ χρόνον τὰς ἐπωμίδας ἵνα καθήσῃ ἐπὶ τῶν θρανίων τῶν ἡμετέρων σχολείων. Τότε συνφκειώθη μετὰ τοῦ K. Hase.

» Ἐν τούτῳ κηρυχθέντος παρὰ τῆς Ρωσίας τοῦ πρὸς τὴν Τουρκίαν πολέμου, ὁ Μυλωνᾶς ἔδραμεν ὡς ταγματάρχης πρὸς τὸν Δούναβιν. Τὸ δὲ 1845 εὐρίσκειτο παρὰ τῷ στρατηγῷ Τζώρτζ στρατολογοῦντι ἑλλήνας ἐθελοντάς κατὰ τῆς Τουρκίας. Τὸ 1831 ἦτο ἐν Χίῳ ὑποπρόξενος τῆς Ρωσίας, καὶ ἐν κειρῷ τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου κατέβαλε πᾶσιν αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα ἵνα σώσῃ ὅσα ἐδύνατο θύματα ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς μανίας. Ἐπειτα φέρων ἐπὶ τὴν βωσικὴν στολὴν, δι' ἧς καὶ καθηρέθη, ἔδραμεν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μιστρᾶ. Ἀσθενήσας δὲ καὶ στερηθεὶς παντὸς πόρου ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἠρέσκετο νὰ παρευρίσκειται εἰς τὰ μαθήματα τοῦ K. Hase, εἰς ἃ συνέρρεον οἱ τε πρόσφυγες Ἕλληνες καὶ οἱ φιλέλληνες. »

Ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπομεν καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀνά χειρας λόγου, ὁ K. de Presle προφέρει τὴν ἑλληνικὴν οὐχὶ κατ' Ἑρασμὸν ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς καὶ οὐ μόνον προφέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην αἰσθάνεται νὰ καταπεισθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι ἑλληνισταὶ νὰ προφέρωσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως καταβλήθῃ ὁ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἑσπερίας φραγμὸς, εἰς οὗ τὴν καταδάφισιν ἔσπουθεν, ὡς εἶδομεν, ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὁ προῶρως ἀποθανὼν Villoison θεωροῦμεν δὲ εὐτυχιστάτην τὴν σύμπτωσιν τῆς ἀναβάσεως ἀνδρὸς πολὺ ἔχοντος διὰ τὴν παιδείαν τὸ ἀξίωμα, εἰς τὴν ἔδραν τοῦ καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καθ' ἣν χρόνον ἀνακινεῖται πανταχοῦ τὸ περὶ τῆς διχόσεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης ζήτημα, εἰς ἃ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τῶν συντακτῶν τοῦ Spectateur de l' Orient, Μάρκος ὁ Ρενιέρης, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ σοφὸς Γουστάβος Εἰχτάλ, ὃν τινὰ εἶδομεν ἄλλοτε μελετῶντα τὰ περὶ τῆς ἑλληνίδος ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ ἥτις, καὶ τοι ἐπὶ μακρὸν δούλη, περιέσωσεν ὅμως τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν.

ΕΣΦΑΛΜΕΝΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.

« Εἴ τίς με ἐλέγξει, καὶ παραστήσῃ μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθῆσθαι. Ζητῶ γὰρ ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη· βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῇ ἐκείνου ἀπάτῃ καὶ ἀγνοίᾳ. »

[Μάρκ. Αὐρ. γ'. κ']

Διατριβὴ τις τοῦ κυρίου Π. Κουπιτώρη ἐδημοσιεύθη ἐν ἀρ.θ. 554 τῆς Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν, ἐλέγχουσα με ὡς παρερμηνεύσαντα δῆθεν χωρίον τι τοῦ Στράβωνος ἐν οἷς ἔγραψα κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ περὶ τῶν ἐθνῶν ἔτους εἰς διόρθωσιν γεωγραφικῶν τινῶν πταισμάτων τοῦ κ. Ἀναργύρου Α. Χ. Ἀναργύρου συγγραφέως τῶν Σπεισιωτικῶν (α). Ἀγαθὴ τύχη, λόγου ὑποκειμένου περὶ ὀρθῆς ἐρμηνείας οἰουδητινός τῶν παλαιῶν συγγραφέων, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν περὶ διευκρινήσεως καὶ διαφωτίσεως παντὸς σκοτεινοῦ μέρους τῆς ἀρχαιότητος, οὐχ οὕτω δυστράπελος ἐγὼ οὐδ' ἄτεγκτος, ὥστε μὴ πείθεσθαι τῇ γνώμῃ σοφῶν ἀνδρῶν καὶ ἐπιστημόνων, καὶ μάλιστα ὅταν οὗτοι τυγχάνωσιν ὄντες τῆς πατρώας γλώσσης διδάσκαλοι, καὶ γυμνασίων καθηγόνται (ἐν Σύρῳ γάρ, τῇ δευτερευούσῃ ταύτῃ τῶν τοῦ κράτους πόλεων, ἐγυμνασιάρχει ἕως πρὸ μικροῦ ὁ κ. Κουπιτώρης).

Οἱ μεν φέρτεροί εἰσι νοῆσαι τὰ κρῖναί τε (β).

« Σπαριώτατα (λέγει προσημαζόμενος ὁ ἐπικριτής μου) παρίσταται παρ' ἡμῖν ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ἐρμηνείας χωρίου συγγραφέως, καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε παρίσταται, δὲν πρέπει νὰ παρατρέχηται ἐν σιωπῇ, ἵνα μὴ ἀνέστη εἰς μάλλον ἢ περὶ ταῦτα ἡμῶν ἀδιαφορία. Ἐκ τῶν ἀποφαντικῶν δὲ τούτων λόγων συνεπέρχεν ἂν ὁ ἀναγνώστης, οἷον εἰκός, ὅτι οὐκ ἐπιπολαίει πως, ἀλλὰ μάλα λελογισμένως καὶ πεποιθότως ἔκρινεν ὁ ἀνὴρ (ὡς δὴ πρέπει σοφοῖς ἀνδράσι) διὸ μάλιστα καὶ κύρει αὐθεντικῶς τὴν ἐαυτοῦ περιέβαλε κρίσιν, οὕτως ἐπιγράψας: ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΟΝ. Οὐχ οὕτως ὁμοίως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Φαίνεται γὰρ ὁ ἀνὴρ, ἅμ' ἀναγνοὺς τὰ παρ' ἐμοῦ γεγραμμένα, συσχεθεὶς ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας τοῦ σπεῦσαι εἰς ἐπικουρίαν τοῦ τῶν Σπεισιωτικῶν συγγραφέως, προσωποληψίᾳ μᾶλλον καθυπουργῶν οὕτως, ἢ ἐξ αἰσθήματος εὐθυδικίας ὁρμώμενος· ἡ δὲ ταιαύτη ἐπιθυμία ἀναμφιβόλως οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπιστατικώτερον ἀνερευνῆσαι τὸν Γεωγράφον, καὶ οὕτως ἐν ἐπιγνώσει

(α) Πανδῶρ. φυλλάδ. 346.

(β) Ὁδυσ. Ε, γ. 170.